

ارزیابی و تحلیل نقش مولفه‌های محیطی و مکانی بر احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل

واحد آقایی^۱، جواد هاشمی^۲

از صفحه ۱۹۱ تا ۲۲۸

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۱/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۴/۰۳

چکیده

گردشگری در شمار بزرگترین فعالیت‌های اقتصادی دنیا بوده و دارای رشد سریعی می‌باشد که برای توسعه مناطق اهمیت به سزایی یافته است. در این میان محیط شهری با ابعاد مختلف کالبدی، عملکردی و معنایی خود از اهمیت و جایگاه خاصی در سازمان بصری شهر و کیفیت فضاهای شهری برخوردار است که عوامل متعددی در پیدایش و وقوع جرائم و ناامنی در این محیط دخیل هستند که می‌توان به عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فضایی، محیطی و مکانی به ویژه در محورهای گردشگری در شهرها اشاره کرد. با این رویکرد هدف پژوهش حاضر ارزیابی و تحلیل نقش مولفه‌های محیطی و مکانی بر احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل می‌باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی می‌باشد که روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش به دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. برای تحلیل متغیرها و سنجش آن‌ها از روش میدانی (پرسشنامه‌ای) استفاده گردید. بدین گونه که پرسشنامه تهیه شده در بین نمونه آماری کارشناسان امور شهری، دانشگاہیان و برخی مردم محلی حول محور گردشگری اردبیل توزیع و پس از گردآوری از طریق تحلیل‌های آماری و علی‌الخصوص معادلات ساختاری (SEM) و غیره مورد سنجش قرار گرفتند و در نهایت به منظور نمایش فضایی خروجی مربوط به یافته‌های تحقیق از نرم افزارهای SPSS، LISREL، GIS استفاده گردید. نتایج نشان داد که سه متغیر تدوین شده (مولفه تغییرات کالبدی، فرم و کالبد فضاهای محیط شهری و فرم و کالبد منظر شهری) با احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل رابطه معنا دار و مستقیمی دارند.

کلید واژه‌ها: تحلیل محیطی و مکانی، احساس امنیت، محور گردشگری، شهر اردبیل.

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. نویسنده مسئول. Aghaei.vahed@gmail.com

۲. کارشناس ارشد روانشناسی، کارشناس دفتر تحقیقات فرماندهی انتظامی استان اردبیل.

مقدمه و بیان مسئله

شهر و فضاهای مختلف و چند گونه آن ظرفی برای فعالیت‌ها و رفتارهای ساکنان آن در ابعاد مختلف هستند (شارما و همکاران، ۲۰۰۳: ۹). از آنجا که ناهماهنگی میان فعالیت‌ها، جمعیت و فضاهای شهری موجب ناامنی شهری می‌شود؛ لذا شناخت عوامل موثر در کاهش احساس امنیت از نکات بسیار مهمی است که طراحان و برنامه ریزان شهری در مدیریت شهری و انتظامی باید به آنها توجه ویژه‌ای داشته باشند تا بهره‌برداران از محیط شهری به ویژه بازدیدکنندگان از شهر و مقصد خاصی به آن دسترسی مناسب‌تری داشته باشند (بیات، ۱۳۸۷: ۱۱۹). به عبارتی چنانچه دسترسی برابر به عرصه و محیط عمومی برای همه جامعه فراهم شود، تهدید، تمایز و جدایی‌گزینی اجتماعی کاهش می‌یابد و تنوع فرهنگی شکل یافته، می‌تواند فضای عمومی را تبدیل به مکانی نماید که افراد و گروه‌های مختلف بتوانند زندگی آرام و بی‌دغدغه‌ای را سپری نمایند. از سوی دیگر فضای شهری در یک تعریف عام شامل فضای زندگی شهروندانی است که آگاهانه یا ناآگاهانه برای رسیدن به مقاصد مختلف طی می‌شود. خیابان‌ها، بلوارها، میدان‌ها، پارک‌ها و محورهای شهری به انضمام مناظر شهری که آن فضا را تعریف کرده‌اند؛ جزء فضای شهری و در حیطه مطالعات طراحی و برنامه ریزی شهری است (سلطانی و نامداریان، ۱۳۸۹: ۱۲۶). در این بین، احساس امنیت؛ ارتباط مستقیمی با فضاها و محورهای گردشگری در شهر دارد که در رویکردهای جدید شهرسازی و برنامه ریزی شهری عنوان شهر ایمن مطرح می‌شود و در آن فضاهای شهری مناسب تا حد زیادی تامین کننده امنیت و فضای نامناسب تهدید کننده امنیت و زمینه ساز انواع آسیب‌ها و معضلات اجتماعی است به طوری که جین جیکوبز، یکی از نظریه پردازان شهری در تبیین امنیت شهری به تعامل فضاهای محیط فیزیکی و فرایندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند، توجه نموده و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تاکید می‌کند (بویل، ۲۰۰۲: ۵۶۶)؛ از سوی دیگر شهرها در نتیجه گسترش کالبدی و جمعیتی خود، درگیر مسائل جدیدی در چارچوب انواع مختلف فضاهای شهری و محورهای آن در ابعاد زندگی شهروندان هستند (لطفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۴). به طور کلی فضاهای عمومی شهری و به ویژه محورهای مواصلاتی آن علاوه بر آنکه بیشترین ارتباط را با شهروندان و محیط زندگی‌شان دارند، نقش

۱۹۳

به سزایی نیز در هویت بخشی و برقراری احساس آرامش در شهرها ایفا می کنند؛ بنابراین در محیط های شهری عناصر ناهمگون و ناهنجار گوناگونی در کنار هم به اغتشاشات محیط دامن می زنند. این اغتشاشات در فضاهای شهری منجر به بی هویتی، ناخوانایی شهر، اثرات سوء روان شناختی در استفاده کنندگان می شود که موثرترین آنها عوامل و مولفه های محیطی و به عبارتی فاکتورهای منظر شهری در یک محیط شهری می باشد (مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، ۱۳۹۱: ۹)؛ با عنایت به این ملاحظات، توجه به این مقوله که رفتار انسان در فضا و مکان های متفاوت با شکل و هندسه خاص و نیز با عملکرد نهفته در آن، متفاوت بوده و در موارد بسیاری فضا محرک انسان در بروز رفتار خاص که گاهی ممکن است رفتاری منحرفانه باشد، امری ضروری است (ادیبی و عظیمی، ۱۳۹۰: ۸۳). البته نمی توان از این نکته نیز غافل شد که عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شاید نقش موثرتری در ارتقای امنیت شهری، پیشگیری از جرم و ناهنجاری های اجتماعی ایفا نماید، ولی نمی توان از نقش عوامل محیطی در کنار عوامل مذکور غافل گردید. در واقع عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مانند فقر، بیکاری، ناهماهنگی اجتماعی، میزان بالای جمعیت جوان، افراد را مستعد و در معرض جرم قرار می دهد ولی هر چند که این عوامل به صورت بالقوه زمینه ساز ناهنجاری های اجتماعی تلقی می شوند اما عوامل محیطی دیگر مانند طرح و کالبد فیزیکی فضاها، نقش بسیار مهمی در بالفعل نمودن بروز جرایم و یا پیشگیری از آن در مکان های شهری دارد؛ بنابراین در کنار رویکردها و پارادایم های مختلف پیشگیری از ناامنی و ارتقای احساس امنیت، یکی از رویکردهای مطرح شده مکان - محور، رویکرد پیشگیری از طریق طراحی و شناخت محیطی می باشد. این رویکرد بر این اساس است که از طریق ساختار کالبدی شهر و طراحی محیط های مصنوع و مناظر شهری از ارتکاب جرایم جلوگیری نماید. این امر از طریق کاهش پتانسیل طبیعی و کالبدی مناطق شهری در جرم خیزی یا کاهش امکان دهی به وقوع جرم و ناامنی ممکن می شود. لازم به ذکر است که یکی از مشکلات و مسایل اصلی محورهای گردشگری به ویژه شهرهای گردشگر پذیر همانند اردبیل بحث مولفه های مکانی و محیطی و ضعف احساس امنیت و نه امنیت در محورها می باشد که با توجه به رویکردها تا زمانی که احساس امنیت گردشگری تامین نگردد، تکرار سفر و مزایای آن محقق

نمی‌گردد؛ بنابراین لزوم توجه به مقوله مورد بحث را هر چه بیشتر می‌طلبند.

پیشینه تحقیق

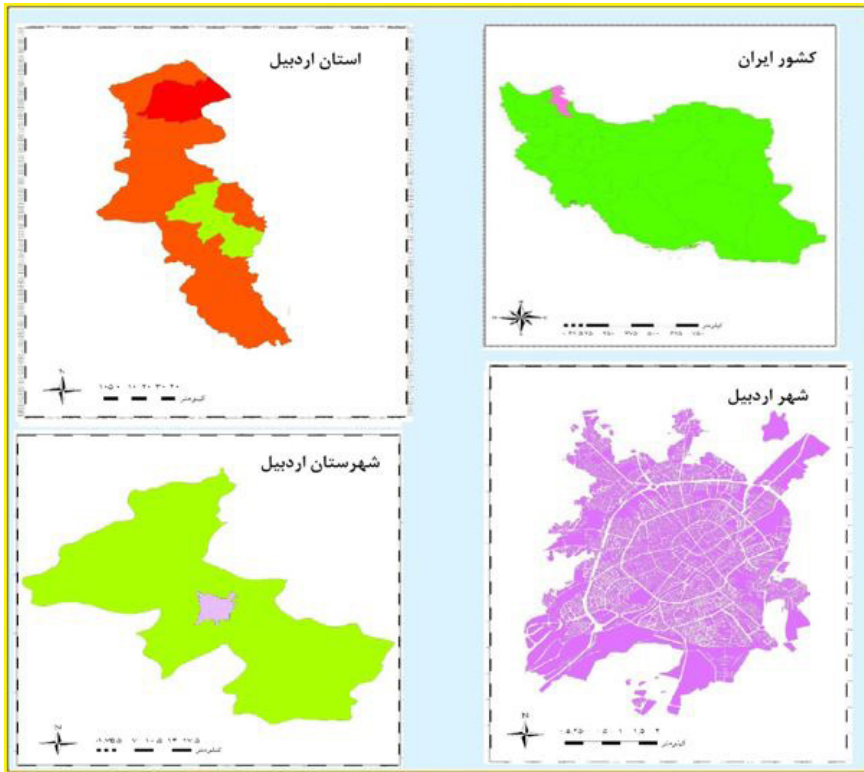
مهمترین سابقه پژوهش‌های انجام شده با توجه به ماهیت موضوع تحقیق که بیشتر مسئله شناخت و ارزیابی مولفه‌های محیطی و مکانی بر احساس امنیت به کمک تغییرات کالبدی و محیطی - فضایی مرتبط می‌باشد که در اینجا به اختصار به برخی از آنها اشاره داشت:

مراد نژاد و همکاران، (۱۳۹۴)، در مقاله‌ای تلاش نموده‌اند که با شناسایی شاخص‌ها و عوامل موثر بر ویژگی‌های محیطی و تاثیر آن در امنیت اجتماعی، به بررسی آن در فضاهای عمومی پارک و خیابان‌های پرتراکم شهر بابلسر پردازد. لطفی و همکاران (۱۳۹۴)، طی مقاله‌ای با عنوان ارزیابی مولفه‌های کالبدی فضاهای عمومی و تاثیر آن در احساس امنیت اجتماعی شهروندان بابلسر به بررسی عوامل و شاخص‌های موثر پرداخته و به این نتیجه رسیده که عوامل محیطی با ۲۹٪ و پس از آن نور با ۲۸۳/۰ درصد بیشترین تاثیر را در ارتقاء امنیت اجتماعی فضاهای عمومی شهر دارند. اسمعیلی و خداداد (۱۳۹۴)، طی پژوهشی با عنوان ارزیابی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان در پارک‌های شهری به این نتیجه رسیده که فضاهای سبز و پارک‌های شهری از عوامل موثر بر پایداری اجتماعی شهرها بوده و طراحی آن به طور مطلوب می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء احساس امنیت شهروندان داشته باشد. یوسفی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان منظر شهری به بررسی اهمیت منظر شهری در احساس امنیت شهروندان از شهر پرداخته و نقش منظر شهری را علاوه بر امنیت و سرزندگی شهروندان در میزان جذب سرمایه و ترغیب سرمایه‌گذاران نیز موثر می‌داند. هزار جریبی (۱۳۹۰) به بررسی احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری پرداخته است. نتیجه این مطالعه این بود که مقایسه احساس امنیت اجتماعی از منظر گردشگران خارجی برای سفر به ایران حاکی از آن است که گردشگران آفریقایی بیشترین احساس امنیت و گردشگران اروپایی کمترین احساس امنیت را داشته‌اند (هزار جریبی، ۱۳۹۰: ۱۲۱). همچنین، پاکزاد در سال ۱۳۸۵ منظر شهری را جنبه عینی یا قابل ادراک محیط می‌داند که به نوبه خود دارای فرم، عملکرد و معناست. وی در مطالعه خود شاخص‌ها و عناصر تشکیل دهنده منظر شهری را بدنه‌های شهری، کف، مبلمان و تجهیزات شهری،

پوشش گیاهی، آب و... می داند (کریمی مشاور، ۱۳۹۴: ۵). در مود نقش امنیت در ارتقاء کیفیات محیطی و تاثیر آن در گردشگری شهری نیز مطالعاتی صورت گرفته است. در مطالعه پیمایشی که در سال ۱۹۹۴ انجام شد، ۶۶ درصد از مسافران اظهار داشتند که به هنگام انتخاب کشور یا محل مورد نظر خود، مساله امنیت را در اولویت اول قرار می دهند (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷). وستر و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی با یک مدل رگرسیون خطی تاثیرات ترس از جرم در راه رفتن و پیاده روی افراد را در استرالیا بررسی و تحلیل کردند. نتایج یافته های آن ها که با افزایش مداخلات و تصمیم گیری هایی می توان ترس از جرم را کاهش و میزان پیاده روی را افزایش داد. اشنایدر و کیتچن (۲۰۱۳) روند توسعه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی را در دو کشور ایالات متحده و بریتانیا به طور جداگانه مورد تجزیه و تحلیل و سپس مقایسه کرده اند و تجارب این دو کشور را در اختیار کشورهای دیگر که مایل هستند در این راه قدم بردارند ارائه می دهند. هیلر (۲۰۰۸) مقاله ای تحت عنوان یک رویکرد مبتنی بر شواهد نسبت به جرم و طراحی شهری ارائه نموده است که در یکی از نتایج به دست آمده در این پژوهش کوچه های فرعی غیرفعال می تواند باعث کاهش ایمنی محله گردد و به تبع آن ادراک افراد از احساس امنیت در محله را کاهش دهد. در تحقیق دیاس و همکاران (۲۰۰۷) در برزیل، نقش آرایش فضایی در ایجاد رفتارهای خاص استفاده کنندگان بررسی شد. نتایج تحقیق نشان می دهد که عوامل اجتماعی و فضایی با توجه به اثری که بر اجزای محیطی و شناخت فضایی محیط های باز شهری دارند، بر کمبود امنیت و افزایش جرم تاثیر گذارند. کوین لینچ در سال ۱۹۶۰ در کتاب سیمای شهر؛ به منظر ذهنی شهر اشاره کرده و آن را به پنج عامل راهها، گره ها، لبه ها، نشانه ها و حوزه ها تقسیم می کند. اسپیرن در سال ۱۳۸۷ در کتاب زبان منظر موضوع های خاصی از جمله زبان منظر، خواندن و نقل معانی منظر... را مورد بحث قرار می دهد و می کوشد دید و ذهن را به اعماق پنهانی محیط باز کرده، این امکان را به وجود آورد که با تفکر و تعمق نسبت به آنچه در اطراف ما می گذرد، بنگریم و از طریق نشانه های گوناگون به اسرار و ناگفته های محیط، چه طبیعی و چه ساخته دست انسان پی ببریم.

محدوده مورد مطالعه

منطقه مورد بررسی شهر اردبیل می باشد. این شهر در شمال غرب ایران بین مدارهای ۱۱ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۱۸ درجه و ۳۸ دقیقه عرض شمالی و با ارتفاع متوسط ۱۴۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته است و مساحتی برابر ۶۲۷۱ هکتار داشته است (مهندسین مشاورین پارس آریان راود، ۱۳۹۲). جمعیت این شهر در سال ۱۳۹۰ حدود ۴۸۵۱۵۳ نفر و تراکم جمعیت شهر در سال مذکور ۶۸ نفر در هکتار بوده است. این شهر در طرح جامع شهری دارای بیش از ۳۵ محله و ۴ منطقه شهری است (مرکز آمار ایران، سالنامه آماری استان اردبیل، ۱۳۹۰).

شکل شماره ۱: موقعیت شهر اردبیل در پهنه سرزمینی ایران

لازم به ذکر است که شهر اردبیل دارای چندین محور اصلی گردشگری می باشد که از چهار جهت اصلی شهر یعنی از مسیرهای شمال شهر و از محورهای مواصلاتی شمال و شمال غرب استان، از مسیر شرق و از محورهای مواصلاتی استان های شمال

۱۹۷

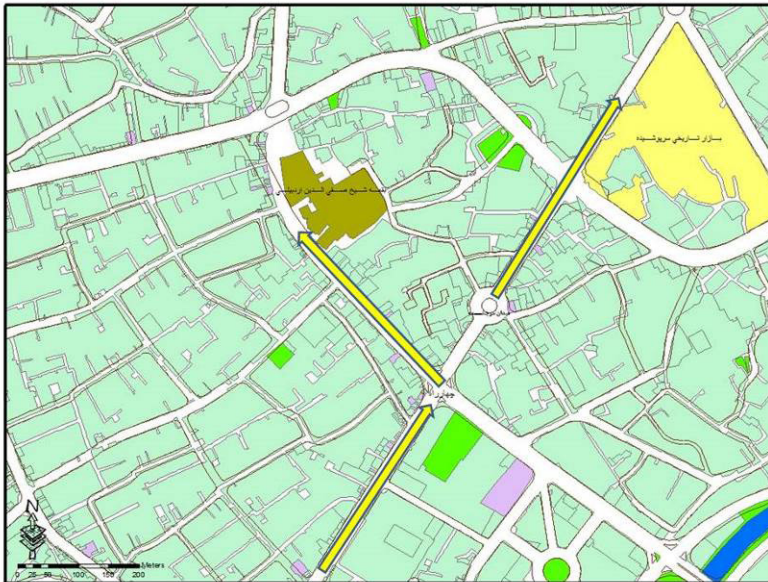
کشور، مسیر جنوب شرقی و از محورهای مواصلاتی جاده سرچم و تامین کننده مسیره های پایتخت و سایر استانها، مسیر جنوب و محورهای جاده صائین و اطراف محورها و قطب گردشگری سرعین قابل تردد می باشد و این امر موجب شده است که برای بازدید از جاذبه ها و پتانسیل های شهر اردبیل اکثرا دامنه پراکنش گردشگران در محورهای مرکز و جنوب شهر به عنوان دو قطب اصلی گردشگری اردبیل قابل رویت می باشند که این محورها به مراتب شامل محورهای مابین چهارراه سرعین - میدان قدس - میدان جانبازان - میدان پلیس و مسیره های مواصلاتی اطراف دریاچه شورابیل و محور اصلی مرکزیت شهر دارای چرخه محوری چهارراه سرعین - میدان شریعتی - چهارراه به طرف بقعه شیخ صفی - چهارراه به طرف مسیر اصلی بازار و دامنه های مواصلاتی آنها.

شکل شماره ۲: نقشه محورهای گردشگری جنوب شهر اردبیل

شکل شماره ۳: تصویر هوایی محورهای مواصلاتی جنوب شهر

شکل شماره ۴ نقشه محورهای گردشگری مرکز شهر اردبیل

شکل شماره ۵: تصویر هوایی محور مواصلاتی چهارراه به بقعه شیخ صفی

روش تحقیق

دستابی به اهداف علمی یا شناخت علمی میسر نخواهد بود، مگر زمانی که با روش شناسی (Methodology) درست صورت پذیرد. به عبارت دیگر تحقیق از حیث روش است که اعتبار می یابد نه موضوع تحقیق (خاکی، ۱۳۸۷: ۱۵۵). یک تحقیق علمی مبتنی بر روش تحقیق مناسب است که محقق باید آن را تعیین کند. همچنین در این مرحله محقق بایستی جامعه آماری، حجم نمونه، شیوه نمونه گیری، ابزارهای جمع آوری اطلاعات و روش های آماری تجزیه و تحلیل اطلاعات را مشخص نماید (دواس، ۱۳۸۳: ۱۵). بنابراین این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی می باشد. روش گردآوری داده ها و اطلاعات در این پژوهش به دو روش کتابخانه ای و میدانی می باشد. بدین ترتیب که در مبنای نظری و ادبیات پژوهش از روش کتابخانه ای (متن خوانی کتاب، مجلات، مقالات، روزنامه، آمار و جداول) و برای تحلیل متغیرها و سنجش آن ها جهت بررسی هرکدام از فرضیه ها، از روش میدانی (پرسشنامه ای) استفاده می گردد. جامعه آماری این تحقیق شامل ساکنین شهر اردبیل و استفاده کنندگان از محورهای گردشگری مورد نظر می باشند که جامعه آماری مورد نظر براساس آمار سال ۱۳۹۰: ۴۸۵۱۵۳

Archive of SID

نفر بوده است و برای محاسبه حجم نمونه از روش کوکران استفاده شده است. (حافظ نیا، ۱۳۸۶: ۱۴۰). حجم نمونه نیز با توجه به تعداد ساکنین منطقه مورد مطالعه و تعداد گردشگران ورودی انتخاب می‌گردد. با توجه به فرمول کوکران تعداد نمونه تقریباً ۳۲۱ نفر برآورد شده است که برای نتیجه‌گیری بهتر، تعداد پرسشنامه‌ها به تعداد ۳۳۰ عدد پرسشنامه افزایش یافت. از آنجایی که جامعه آماری گسترده می‌باشد روش نمونه‌گیری تصادفی - خوشه‌ای محورهای گردشگری انتخاب می‌گردد که در مواردی نیز از نوع هدفمند با توجه به پراکنش محور گردشگری شهر اردبیل انتخاب گردید. بدین گونه که پرسشنامه تهیه شده در بین نمونه آماری کارشناسان امور شهری، دانشگاہیان و برخی مردم محلی و گردشگران حول محور گردشگری اردبیل توزیع و پس از گردآوری از طریق تحلیل‌های آماری همبستگی از نوع پیرسون و رگرسیون خطی از نوع چند متغیره، تحلیل واریانس و علی‌الخصوص معادلات ساختاری (SEM) و غیره برای سنجش متغیرهای تاثیر گذار استفاده می‌گردد. همچنین جهت سنجش و ارزیابی متغیرها از نرم افزار SPSS جهت تحلیل استفاده می‌گردد و در نهایت به منظور نمایش فضایی خروجی مربوط به یافته‌های تحقیق از نرم افزار LISREL، GIS استفاده گردید و پیشنهادات ارائه شده مبتنی بر تحلیل‌های فضایی تئوریک در راستای استفاده از پتانسیل‌های استفاده از عوامل محیطی در فضاهای عمومی شهر اردبیل برای ارتقای احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل خواهد بود.

آزمون روایی که در این پژوهش به کار گرفته شده، روایی صوری و محتوایی است و همان طور که در فوق بیان گردید، پرسشنامه‌ها در اختیار کارشناسان قرار گرفت تا مورد آزمون صوری و محتوایی قرار گیرد. همچنین، از نظرات و پیشنهادات دانشجویان و محققین رشته‌های مختلف مرتبط استفاده گردید. سپس اصلاحات و تعدیلات با توجه به نظرات و پیشنهادات انجام گردید.

روش‌های مختلفی برای تعیین پایایی آزمون وجود دارد که یکی از آنها روش ضریب آلفای کرونباخ نامیده می‌شود. در این پژوهش نیز از این روش برای تعیین پایایی پرسشنامه با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شده است. آلفای کرونباخ برای متغیرهای پرسشنامه به صورت جداگانه در جدول شماره برآورد شده است.

جدول شماره ۱: تعیین پایایی پرسشنامه (به تفکیک متغیرها)

نام متغیر	نوع متغیر	تعداد نمونه مطالعه مقدماتی	آلفای کرونباخ
احساس امنیت	وابسته	۶۰	۰/۸۷
حس مکان	مستقل	۶۰	۰/۸۳
هویت مکان	مستقل	۶۰	۰/۹۲
خاطره انگیزی	مستقل	۶۰	۰/۸۸
خوانایی	مستقل	۶۰	۰/۹۱
ادراک عمومی و لذت بصری	مستقل	۶۰	۰/۹۲
توجه به فرم و کالبد منظر شهری	مستقل	۶۰	۰/۸۸
مجموع کل آلفای کرونباخ			۰/۸۸۷

فرضیات پژوهش

۱. به نظر می رسد میان مولفه های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
۲. میان راهکارها و راهبردهای سنجش احساس امنیت و فرم و کالبد فضاهای محیط شهری در محورهای گردشگری شهر اردبیل رابطه معناداری وجود دارد.
۳. میان مولفه فرم و کالبد منظر شهری (رنگ، تناسب، وسعت، ابعاد، مقیاس، هویت مکان، حس مکان و...) و احساس امنیت محورهای گردشگری شهر اردبیل ارتباط معناداری وجود دارد.

شاخص سنجش احساس امنیت از طریق مولفه های محیطی

امنیت به طور کلی احساس آرامش و اطمینان از عدم تعرض به جان و سایر متعلقات تعبیر می شود و محیط شهری نیز فضایی است که در آن می توان این احساس آرامش و اطمینان را در کاربرانش جستجو کرد. هم چنین احساس امنیت نیز با توجه به تاثیرات ذهنی و روانی شکل گرفته از محیط، انسان را در موضع تصمیم گیری قرار می دهد تا محیط را امن یا ناامن تشخیص دهد و تعریف نماید.

Archive of SID

بنابراین بر اساس شاخص‌هایی می‌توان با سنجش احساس امنیت در استفاده کنندگان از فضاهای شهری سطح رضایت ذهنی و احساس آرامش آنها را از محیط به دست آورد. این شاخص‌ها عبارتند از:

■ جاذب بودن محیط

ایجاد قابلیت جذب در فضای عمومی با استفاده از عوامل ذهنی و محیطی تاثیرگذار از جمله موضوعات مهم مورد توجه برنامه ریزان و طراحان شهری است. وجود محیط‌های ایمن منجر به جذب و تشویق حضور هرچه بیشتر شهروندان خواهد شد و به دنبال آن شاهد افزایش سطح تعاملات اجتماعی و کاهش احساس ناامنی هستیم.

■ آشنا بودن فضا و شهرت آن

آشنا بودن فضا و نداشتن حس غربت (که موجب ترس و اضطراب می‌شود) در تقویت احساس امنیت ذهنی فرد نقشی مهم دارد. زمینه ذهنی مثبت یا منفی به یاد مانده از فضا در احساس درک شده نسبت به فضا تاثیرگذار می‌باشد.

■ نظارت اجتماعی

مراقبت اجتماعی از عوامل تاثیرگذار در احساس امنیت است و بر فرایند نظارت و کنترل فضا دلالت دارد. البته این نظارت در قالب نظارت مصنوعی (دوربین‌های مداربسته) نیز قابل انجام است (ضابطیان، ۱۳۸۷: ۴۶). لینیچ نظارت و کنترل را از مولفه‌های شکل خوب شهر برمی‌شمارد؛ بنابراین برنامه ریزی نظارت باید در درجه اول به صورت نظارت طبیعی برنامه ریزی شود و در ادامه نظارت مصنوعی به تکمیل آن بینجامد.

■ وضوح یا خوانایی

خلق محیط‌هایی با وضوح یا خوانایی آشکار چشم انداز شهری باید مورد توجه قرار گیرد. شهرهایی که در آنها پنج عنصر خوانایی شامل راه، لبه، محله، گره و نشانه آشکار باشند، ارائه دهنده حظ بصری بیشتر امنیت احساسی و ژرفای افزایش یافته بالقوه و تراکم تجربه احساسی هستند. (مدنی پور، ۱۳۸۴: ۹۹).

۲۰۳

■ تراکم جمعیت

از جمله مباحث دیگر مرتبط با شاخص های موثر بر احساس امنیت در فضای شهری "بی نظمی جمعیتی در محیط شهری و فعالیتی است که از عوامل جرم زا در شهرها و فضاهای عمومی شهری محسوب می شود (علی آبادی، ۱۳۸۱: ۹). جمعیت موجود در فضای شهری می تواند در بروز ناهنجاری های اجتماعی و فرهنگی موثر باشد. تراکم بالای جمعیت در هر مکان عمومی اگر چه در بعضی اوقات بر میزان حضور افراد و امنیت محیط اثرگذار است، ولی در مواقعی دیگر باعث سلب آسایش و آرامش و عدم حضور گروه های آسیب پذیر می شود. فضاهای متراکم از انبوه جمعیت ناآشنا و غریب، محیطی مساعد برای تخطی از قواعد و هنجارهای شهری را فراهم می آورد و زمینه جرم را به وجود می آورند.

■ حس تعلق

تجربه های مثبت و وقایع رخدادهایی خاص و خاطرات مثبت، همگی در ایجاد تعلق مکانی موثرند. البته تعلق و احساسات منبث شده از آن دارای دو بعد اجتماعی و کالبدی است که در فرایندهای اجتماعی و ذهنی در ایجاد حس تعلق بیش از کیفیت کالبدی تاثیرگذار و واجد اهمیت است. داشتن تصویر ذهنی کامل از پدیده فضایی به منزله ادراک منطقی آن در صورت استمرار، موجب احساس این همانی و این همانی باعث احساس من و ما در محیط، احساس امنیت، آسودگی خاطر و اعتماد به نفس و تطبیق پذیری و سازگاری با فضا است (رفیعی زاد، ۱۳۸۴: ۱۵) بنابراین تمام شهروندان می توانند با احساس تعلق، فضای شهری را متعلق به خود دانسته و بدون احساس ترس و اضطراب از آن استفاده نمایند.

شاخص های سنجش احساس امنیت شهروندان براساس منظر محیط شهری

با توجه به عینی - ذهنی بودن منظر شهری و با عنایت به این مساله که سه بعد ادراک، فعالیت و فرم در شکل گیری منظر مطلوب دخیل هستند، براساس مطالعات صورت گرفته شاخص های ذیل را می توان در سنجش منظر شهری مطلوب و آرامش بخش مورد بررسی قرار داد. علاوه بر این که با استفاده از این شاخص ها امکان بررسی دیدگاه کاربران نیز وجود دارد.

■ حس مکان

حس مکان یا روح مکان، به کیفیت منحصر به فرد ویژه‌ای که هر مکان نسبت به سایر مکان‌ها دارد، اشاره می‌نماید. این حس ناملموس است، اما ویژگی با ارزشی است که هنگامی که به منظری داده می‌شود آن را حساس می‌سازد. حس مکان امری از پیش تعیین شده نیست، بلکه از تعامل انسان با مکان زندگی روزمره ایجاد می‌شود (فلاحت، ۱۳۸۵: ۶۲). در این خصوص سالوسن حس مکان را شامل تعامل سه عنصر موقعیت، منظر و درهم تنیدگی فردی می‌داند و بر آن است که هر کدام به تنهایی برای خلق حس مکان کافی نیستند. عوامل شکل دهنده حس مکان را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد، عوامل ادراکی - شناختی و عوامل کالبدی. استیل مهم ترین عوامل کالبدی موثر بر ادراک حس مکان را، اندازه مکان، درجه محصوریت، تضاد، مقیاس انسانی، فاصله، بافت، رنگ، بو، صدا، تنوع بصری می‌شمارد (استیل، ۱۹۸۱).

■ هویت مکان

الکساندر بیان می‌کند که هویت محیط حاصل ارتباط طبیعی و منطقی فرد با محیط است و این ارتباط و احساس تعلق خاطر به وجود نخواهد آمد، مگر آن که فرد قادر به شناخت عمیق محیط و درک تمایز آن از محیط‌های دیگر باشد. هویت مکان در اثر تجربه مستقیم محیط فیزیکی شکل می‌گیرد و رشد می‌یابد؛ بنابراین بازتابی از وجوه اجتماعی و فرهنگی مکان است و به ویژگی‌های قابل تشخیص مکان بیرونی اشاره دارد، در حالی که هویت مکانی احساسی در فرد یا جمع است که به واسطه ارتباطشان با یک مکان برانگیخته می‌شود (قاسمی، ۱۳۸۳: ۷۴). هویت مکانی عموماً به ابعادی از شخص اشاره می‌کند که هویت شخصی فرد در ارتباط با محیط فیزیکی توسط الگوی پیچیده‌ای از ایده‌های آگاهانه و غیرآگاهانه، باورها، اولویت‌ها، احساسات، ارزش‌ها، اهداف، گرایشهای رفتاری و مهارت‌های مرتبط با محیط شکل می‌گیرد (پروشانسکی، ۱۹۷۸: ۱۵۵). هویت مکانی نقش مهمی در ادراک تغییرات محیطی و ادراک محیط‌های عمومی ایفا می‌کند. گوستاوسون در مطالعات خود راجع به عناصر هویت مکانی به این نتایج دست یافته است که چهار عنصر تمایز (هدف مردم از استفاده از مکان)، عزت نفس (رضایت فردی برای تعلق در محیط فیزیکی و اجتماعی)، اثربخشی (عملکرد و نوع فعالیتی که در محیط

فیزیکی انجام می شود) و تداوم پیوستگی (آشنایی و تجربه شخصی فرد از محیط) اساس هویت مکانی را شکل می دهد (ویگر و آزل، ۱۹۹۶).

■ خاطره انگیزی

از دیدگاه شولتز احساس فضا و درک محیط با خاطرات عجین شده است (نوربرگ شولتز، ۱۳۸۲: ۷۳). وی در بررسی های خود بخشی از معانی مکان را در تجربه ها و حالات روحی انسان جستجو می کند. با این وجود تجربه بودن در شهر می تواند مرز عینیت و ذهنیت در لذت بخش ترین یا هراس انگیزترین طرق مبهم باشد (تاینکس، ۱۳۸۸: ۲۰۲). خاطره خوب از فضای شهری حضور مجدد انسان را در فضا تضمین می نماید و منظر شهری نیز به عنوان عنصری ملموس در ارتباط مستقیم با شهروندان نقش سازنده ای دارد. دو عامل باعث خاطره انگیزی فضا می شود: ابتدا نقش انگیزی به معنای وجود عملکردها، مفاهیم و ویژگی های کالبدی مشخص و متمایزی که به راحتی در ذهن حک می شوند و دوم بر انگیختن احساسات مثبت شهروندان و ایجاد محیطی مانوس (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۱۰۳)؛ بنابراین حفظ و تقویت عوامل خاطره انگیزی می تواند کالبدی یا فعالیتی باشند (قاسمی اصفهانی، ۱۳۸۳: ۱۶۵).

■ خوانایی و تصویری روشن از محیط

اگر ساکنان و گروه های ذی نفوذ در فضای شهری امکان شناسایی خود در فضا را از دست بدهند، احساس امنیت روانی در فضای شهری به خاطر احساس جرم خیزی به احساس ناامنی تبدیل می شود (نیومن، ۱۳۸۷: ۲۸). ادراک انسان از فضا (منظر) نقش به سزایی در احساس امنیت و افزایش سطح رضایت و آرامش از محیط دارد. فضای خوب شهری زمانی خواناست که دارای وضوح باشد. لینچ نیز در این خصوص از مهم ترین عوامل آشنایی فرد با محیط و تشکیل تصویر ذهنی از محیط را نقش انگیزی آن محیط می داند (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۳۶). تاثیر وجود تصویری روشن از محیط را می توان در موارد ذیل بر شمرد:

۱. جهت یابی در شهر؛
۲. ایجاد حس آشنایی و امنیت در محیط؛
۳. افزایش شدت و عمق تجارب انسانی؛
۴. ایجاد زمینه خاطرات مشترک و پیوستگی بافت اجتماعی (طیبی فر: ۱۳۸۵).

■ ادراک عمومی و لذت بصری

ادراک انسان از منظر نقش تعیین کننده‌ای در احساس امنیت از محیط شهری بر شهروندان دارد. محیط انسان ساخت به ویژه محیط شهری بر خلاف محیط طبیعی یا اثر هنری به طور نسبی بسیار متغیر، متنوع و پیچیده است؛ به طوری که در آن تمام عناصر و اشکال فعالیت و حرکت طبیعی، زیستی، اجتماعی، فرهنگی و روانی حضور دارند؛ بنابراین، ادراک کیفیت محیط، تابع انبوهی از متغیرهای درونی و بیرونی است. عوامل عمده موثر بر ادراک عبارتند از:

۱. حواس پنجگانه: بینایی، چشایی، لامسه، شنوایی، لامسه؛
۲. نیازهای زیستی، اجتماعی، روانی، فرهنگی و غیره؛
۳. کنجکاو: شناخت محیط و پیش بینی تاثیرات آن؛
۴. زیبایی شناسی: ذوق و سلیقه، زمینه فرهنگی، تجارب عاطفی و غیره (بییر، ۱۳۸۱: ۲۰۷).

ادراک عمومی به فرایند استخراج مفهوم از محرک‌های پیچیده در منظر گفته می‌شود. بدیهی است که ادراک محیطی به عناصر فیزیکی در چشم انداز و سلسله مراتب آن بستگی دارد.

■ فرم شهر

منظر معنای بخش متجلی (عینی) و غیر متجلی (ذهنی) فرم را در برمی گیرد و متضمن تبلور بصری، کاربردی و معنایی عناصر متشکله فضا است. از این رو با توجه به قابل لمس بودن و قابل حس بودن آن در فرم و عنصر فرمی نمایان می‌شود. معمولا فرم‌های مغشوش و دارای آشفتگی بصری ذهن مخاطب را به خود مشغول سازد و احساس نگرانی، اضطراب، ترس و تلاش برای خروج هرچه سریع تر از محیط را برای مخاطب به دنبال دارد. در مقابل فرم خوب به تعادل، توازن و تناسب صحیح نیاز دارد که می‌تواند بر اساس آن محیط را برای کاربران جذاب، آرام بخش و قابل اطمینان نماید تا در نهایت احساس امنیت را در محیط شهری هرچه بیشتر افزایش دهد (رضازاده، ۱۳۸۶: ۲۰). در این خصوص، سطوح و عناصر عمودی، تداوم بصری و فضایی، توجه به اختلاف سطح‌ها، فضاها، بیرون آمده یا تو رفته در ایجاد رفتار مطلوب، احساس امنیت و جلوگیری از ایجاد زمینه‌های وقوع ناهنجاری تاثیر گذارند (تولایی، ۱۳۷۹: ۳۹). در این بین رنگ‌ها نیز مهم ترین عنصر بصری

از نظر بار احساسی و عاطفی است و توانایی خاصی در انتقال اطلاعات بصری دارد (داندیس، ۱۳۶۸: ۸۷). هجوم رنگ‌های بی‌معنی به شهر، معماری شهرها را دچار هرج و مرج، چشم انسان‌ها را خسته و ذهن آن‌ها را مغشوش کرده است گاهی استفاده از رنگ‌ها در سطح شهر بسیار ناشیانه صورت می‌پذیرد و چهره غیرقابل‌تحملی را از شهر پدید می‌آورد (بحرینی، ۱۳۷۷: ۲۵۱).

جدول شماره ۲: جمع‌بندی شاخص‌های سنجش احساس امنیت براساس منظر محیطی - مکانی شهر

مؤلفه‌های اصلی	معیارها	تعریف
حس مکان	احترام به نیازهای انسانی	توجه به موضوع‌هایی چون آرامش، ایمنی و زیبایی
	عدم تمایل به جایگزینی	
	میزان علاقه	
	انعطاف‌پذیری	
	سازگاری بصری	
هویت مکان	تاثیر بر مخاطبان	
	حس اعتماد به نفس	
	تمایز	عناصر متمایزکننده منظر از نقاط دیگر، هدف مردم از استفاده از مکان
	اثربخشی	وجود منظر متناسب با عملکرد و نوع فعالیت در محیط
	تداوم و پیوستگی	آشنایی و تجربه شخصی فرد از محیط و منظر
خاطره‌انگیزی	فرهنگ	توجه به آداب، رسوم و باورهای جامعه در منظر
	حس تعلق	رضایت فرد از منظر و حس تعلق در محیط
	مانوس بودن	
	تجربه در محیط	خاطرات موجود از منظر محیط در ذهن افراد، تجربه محیط و اثر منظر بر آن

قرائت سهل محیط و راه یابی آسان نقاط	جهت یابی	خوانایی
تصویر کار روشن در ذهن هر ناظر	روشنی و وضوح	
وجود عناصر راهنما	وجود راهنما	
وجود عناصر شاخص منظر و نشانه برای شناسایی محیط	وجود نشانه	
سهولت خوانش فضا در انطباق فرم و عملکرد	انطباق فرم و عملکرد	
چشم نوازی کالبد فضا یا ترکیب بندی، کیفیت رنگ و مصالح، رابطه با پیوند بنا با محیط	زیبایی شناسی	ادراک عمومی و لذت بصری
	جذابیت	
وجود اغتشاش و عناصر چشم آزار	احساس آشفتگی	
تنوع فرم ها (تنوع عملکردها در حس مکان)	تنوع	
توجه به ایمنی، تفکیک سطوح تردد، وجود فضاهای بی خطر و آزارسان	ایمنی	
ارتباط بصری با نقاط مختلف	نفوذ پذیری بصری	
وجود آلودگی تاثیر گذار بر زندگی انسانی، آلودگی صدا، محیطی، آلودگی بصری و...	آلودگی	
	سرزندگی	
وجود نظم هندسی - اندازه مناسب	شکل و اندازه	
چیدمان مبلمان شهری، ارتباط مبلمان شهری با نیازهای انسان و...	روابط و چیدمان	
رعایت و توجه به مقیاس انسانی	ابعاد و مقیاس	فرم و ریخت شناسی
وسعت فضا	وسعت	
روشنایی و نورپردازی مناسب بنا در شب، استفاده مناسب از نور روز	نور	
توجه به تناسبات فضایی، تناسب منظر با اندازه فضا	تناسب	
استفاده از فضای سبز، درختان و عناصر طبیعی موجود در محیط	استفاده از عناصر طبیعی	
وجود رنگ های آرامش بخش در فضا	رنگ	

منبع: رفیعیان و همکاران، ۵۸:۱۳۹۱

□ با توجه به داده‌های استخراج شده از پرسشگری میدانی، ۶۷ درصد از افراد پاسخ‌گو را مردان و ۳۳ درصد از افراد را زنان تشکیل می‌دهد. همچنین اکثر پاسخ‌گویان (۴۷/۶ درصد) در سنین بین ۳۰-۱۸ قرار دارند. علاوه بر این ۴۲/۴ درصد در سنین ۳۰-۴۵، ۶/۴ درصد در سنین بین ۶۰-۴۵ و ۳/۶ درصد افراد در سنین بالای ۶۰ سال قرار دارند. لازم به ذکر است که نظر به مدنظر بودن نظر خواهی از افراد دانشگاهی و آکادمیک این مورد نیز برای امر پرسشگری این پژوهش صدق می‌کند. علاوه بر آن، اکثر پاسخ‌گویان (۵۶/۱ درصد) دارای سطح تحصیلات کارشناسی، ۷/۹ درصد افراد دارای تحصیلات بالاتر از کارشناسی، ۲۵/۵ درصد افراد فوق دیپلم و ۴/۸ درصد پاسخ‌گویان دارای مدرک دیپلم می‌باشند. در بین پاسخ‌گویان اکثریت افراد با ۵۸/۸ درصد در سایر مشاغل، ۱۵/۵ درصد از پاسخ‌گویان کارمند، ۱۷/۶ درصد از افراد پاسخگو دارای شغل آزاد و ۸/۲ درصد از افراد پاسخگو نیز در مشاغل دولتی مشغول بوده‌اند. لازم به ذکر است که دانشجویان جزء مشاغل سایر بیان شده است.

آزمون فرضیات پژوهش

فرضیه اول: به نظر می‌رسد میان مولفه‌های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد. در این قسمت با توجه به اینکه در افزایش میزان احساس امنیت، معیارهای ۱۰ گانه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل از عوامل مهم به شمار می‌رود؛ به ارائه فرضیه H_0 در برابر H_1 و آزمون آن پرداخته می‌شود. از آنجا که مقیاس متغیرهای این فرضیه (فاصله ای - فاصله ای) است، جهت آزمون فرضیه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. ضریب همبستگی پیرسون رابطه خطی بین دو متغیر کمی را اندازه گیری می‌کند. با توجه به این آزمون، sig (سطح معناداری) ۰/۰۰۰ و از آنجا که این رقم کوچکتر از آلفای مورد نظر (۰/۰۵) با فاصله اطمینان ۰/۹۵ می‌باشد، بنابراین دو متغیر مربوطه به صورت خطی وابسته هستند و به عبارتی فرض H_0 رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. ضریب همبستگی نیز ۰/۸۲۳ می‌باشد که یک همبستگی بالایی را نشان می‌دهند. جداول ذیل مولفه‌های تاثیر گذار در فرضیه و آزمون پیرسون فرضیه اول از دیدگاه پاسخگویان را نشان می‌دهد:

نوع متغیر	عنوان اصلی متغیر	مولفه های متغیر
متغیر وابسته	احساس امنیت	میزان احساس امنیت در محورهای گردشگری اردبیل
متغیر مستقل	مولفه های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری	تناسب فضایی بافت و تزئینات شهری وجود ارتباط مبلمان و معابر و فضاهای عمومی شهری نظم هندسی در معابر و مبلمان شهری آلودگی های کالبدی تاثیر گذار تنوع فرم در رنگ و کالبد تناسب عملکرد و نوع فعالیت تمایز مناظر شهری از همدیگر سازگاری بصری با عملکرد و معنی محیط روابط و چیدمان (ارتباط مبلمان شهری با نیازهای انسانی و ...)

جدول شماره ۴: آزمون پیرسون فرضیه اول از دیدگاه پاسخگویان

نام متغیر		مولفه های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری	احساس امنیت
مولفه های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری	شدت همبستگی پیرسون Sig N	۱ ۳۳۰	۰/۸۲۳ ۰/۰۰۰ ۳۳۰
احساس امنیت	شدت همبستگی پیرسون Sig N	۰/۸۲۳ ۰/۰۰۰ ۳۳۰	۱ ۳۳۰

منبع: یافته‌های تحقیق

تحلیل رگرسیون فرضیه اول

به منظور پیش بینی تاثیر یک متغیر روی متغیر وابسته علاوه بر آزمون همبستگی پیرسون از رگرسیون ساده استفاده نیز می شود. در رگرسیون ساده نیز فرض خطی بودن رابطه بین متغیرها برقرار می باشد. معادله رگرسیونی ساده با یک متغیر وابسته به شکل $Y=a+bx$ تعریف می شود. در این پژوهش برای تحلیل میان متغیرهای فرضیه اول از رگرسیون خطی از نوع قدم به قدم (STEPWISE)، نیز استفاده شده است. بنابراین با توجه به رگرسیون فرضیه، ضریب تعیین بین دو متغیر فرضیه ۶۸

درصد است؛ یعنی افزایش میزان تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری ۶۸ درصد تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته (احساس امنیت) را پیش بینی می کند؛ به عبارت دیگر این امر نشان دهنده آن است که از نظر پاسخگویان تنها ۶۸ درصد تغییر در میزان مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل در امور مربوط به شهر توسط شاخص احساس امنیت قابل پیش بینی می باشد و این امر طبق فرضیه بیان شده قابل تایید می باشد.

جدول شماره ۵: ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	خطای معیار میانگین
۰/۵۸۲۳	۰/۶۸۴	۰/۶۹۳	۰/۵۴۱۳۴

a. پیش بینی کنند: مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل جدول تحلیل واریانس رگرسیون یا ANOVA (۵) که مقبولیت مدل را از منظر آماری بررسی می کند نیز خطی بودن رابطه بین دو متغیر مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری و میزان احساس امنیت را تایید می کند، زیرا Sig کمتر از ۵ درصد است. تحلیل واریانس نیز نشان دهنده آن است که متغیر پیش بینی کننده باتوجه به سطح معناداری نشان دهنده آن است که معنادار می باشد. به عبارت دیگر با میزان همبستگی متغیر وابسته با ۰/۸۲ و سطح معناداری متغیر موصوف که نشان دهنده تایید آن نیز می باشد، هم چنین نشان دهنده تایید فرضیه مورد نظر از نظر پاسخگویان براساس تحلیل واریانس می باشد.

جدول شماره ۶: تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) پاسخگویان

سطح معنی داری	توزیع F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	رگرسیون باقی مانده کل
۰/a۰۰۰	۵۲۶/۱۴۳	۱۲۶/۴۱۸	۱	۲۱۲/۴۱۸	

b. متغیر وابسته: احساس امنیت؛ a. پیش بینی کننده: مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری

تحلیل رگرسیون پاسخگویان با توجه به جدول (۶) رابطه معنادار این دو متغیر با

سطح معناداری ۰/۰۰۰ تأیید می شود که ضریب استاندارد شده (ضریب Beta) آن نیز ۰/۸۲۳ می باشد که نشان می دهد به ازای هر واحد تغییری در متغیر مستقل، ۰/۸۲ در متغیر وابسته تغییر ایجاد می شود؛ یعنی اینکه با تغییر هر واحد در میزان مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری با ۰/۸۲ اطمینان می توان بیان داشت که در متغیر وابسته (احساس امنیت) قابل تغییر می باشد.

جدول شماره ۷: تحلیل رگرسیون α فرضیه اول

Sig	t	ضریب استاندارد نشده		مدل رگرسیون
		Beta	خطای معیار	
۰/۰۰۰	۸/۲۹۳		۰/۰۸۷	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۲۳/۴۰۰	۰/۸۲۳	۰/۰۲۳	مولفه فرم منظر شهری

فرضیه دوم: میان راهکارها و راهبردهای سنجش احساس امنیت و فرم و کالبد فضاهای محیط شهری در محورهای گردشگری شهر اردبیل رابطه معناداری وجود دارد. در این قسمت با توجه به اینکه در راهبردهای سنجش احساس امنیت، توجه به فرم مناظر شهری از مهم ترین عوامل به شمار می رود؛ به ارائه فرضیه H_0 در برابر H_1 و آزمون آن پرداخته می شود. با توجه به این آزمون، Sig (سطح معناداری) ۰/۰۰۰ و از آنجا که این رقم کوچکتر از آلفای مورد نظر (۰/۰۵) می باشد، دو متغیر مربوطه به صورت خطی وابسته هستند و به عبارتی فرض H_0 رد و فرضیه پژوهش تأیید می شود. ضریب همبستگی نیز ۰/۷۶۸ می باشد که یک همبستگی تقریباً بالایی را نشان می دهند. بنابراین، با توجه به فرضیه مورد نظر، می توان نتیجه گرفت که میان راهبردهای سنجش احساس امنیت و توجه به فرم منظر شهری ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد. جدول (۷) نتایج این آزمون ها را نشان می دهد. لازم به ذکر است که ترکیب متغیرها در آزمون پیرسون به صورت جدول ذیل می باشد که در آنها از مولفه های اصلی موجود در هر متغیر میانگین گرفته شده و سپس هر کدام از آنها به عنوان متغیر اصلی تاثیر گذار در رد یا تایید فرضیه مورد نظر مورد بررسی توسط آزمون مربوط گرفته است.

جدول شماره ۸: مولفه های تاثیر گذار در فرضیه دوم

مولفه های اصلی	نوع متغیر
حس مکان	متغیر وابسته (راهبردهای سنجش احساس امنیت)
هویت مکان	
خاطره انگیزی	
خوانایی	
ادراک عمومی و لذت بصری	
توجه به فرم منظر شهری	متغیر مستقل (و فرم فضای شهری)

جدول شماره ۹: آزمون پیرسون فرضیه دوم از دیدگاه پاسخگویان

نام متغیر	راهبردهای سنجش احساس امنیت	توجه به فرم منظر شهری
راهبردهای سنجش احساس امنیت	۱	۰/۷۶۸ ۰/۰۰۰ ۳۳۰
توجه به فرم منظر شهری	۰/۷۶۸ ۰/۰۰۰ ۳۳۰	۱ ۰/۰۰۰ ۳۳۰

منبع: یافته های تحقیق

در این پژوهش برای تحلیل دو متغیر راهبردهای سنجش احساس امنیت و توجه به فرم منظر شهری از رگرسیون خطی از نوع قدم به قدم (STEPWISE)، هم استفاده شده است. با توجه به رگرسیون فرضیه، ضریب تعیین بین دو متغیر فرضیه ۵۲ درصد است؛ یعنی توجه به معیارهای فرم منظر شهری به میزان ۵۲ درصد تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته (شاخص های سنجش احساس امنیت) را پیش بینی می کند.

جدول شماره ۱۰: ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	خطای معیار میانگین
۰/۷۶۸	۰/۵۲۱	۰/۵۵۹	۰/۴۲۲۷۰

a. پیش بینی کننده: توجه به رنگ و فرم منظر شهری

Archive of SID

جدول تحلیل واریانس رگرسیون یا ANOVA (۱۰) که مقبولیت مدل را از منظر آماری بررسی می کند نیز خطی بودن رابطه بین دو متغیر راهبردهای سنجش احساس امنیت و توجه به فرم منظر شهری را تایید می کند، زیرا Sig کمتر از ۵ درصد است. این جدول یک آماره F معنی دار را نشان می دهد که استفاده از مدل، بهتر از تخمین زدن میانگین است. مقبولیت مدل نیز براساس تحلیل واریانس نشان دهنده معنی داری قابل قبول می باشد که میزان sig از میزان آلفا کمتر بوده، لذا مورد تایید می باشد.

جدول شماره ۱۱: تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) پاسخگویان

سطح معنی داری	توزیع F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۰۰۰	۲۶۳/۱۲۳	۳۱/۴۱۶	۱	۳۱/۵۱۴	رگرسیون باقی مانده کل

b. متغیر وابسته: راهبردهای سنجش احساس امنیت؛ a. پیش بینی کننده: توجه به رنگ و فرم منظر شهری

با توجه به جدول (۱۱) رابطه معنادار این دو متغیر با سطح معناداری ۰/۰۰۰ تایید می شود که ضریب استاندارد شده (ضریب Beta) آن نیز ۰/۷۶۸ می باشد که نشان می دهد به ازای هر واحد تغییری در متغیر مستقل، ۰/۷۶ در متغیر وابسته تغییر ایجاد می شود. تاثیرات متغیرها نشان می دهد که تاثیر متغیر عامل بر متغیر تابع نیز با ۷۶ درصد قابل سنجش می باشد که این امر نشان دهنده این مورد است که با تغییر عوامل توجه به فرم در منظر شهری به عنوان متغیر تاثیرگذار به میزان ۷۶ درصد سطوح راهبردهای سنجش احساس امنیت دچار نوسان می شود.

جدول شماره ۱۲: تحلیل رگرسیون a فرضیه دوم

Sig	t	ضریب استاندارد	ضریب استاندارد نشده	مدل رگرسیون
		Beta	خطای معیار	B
۰/۰۰۰	۱۴/۵۲۸	۰/۷۶۸	۰/۰۸۲	۰/۶۷۴
				توجه به فرم در منظر شهری

a. متغیر وابسته: راهبردهای سنجش احساس امنیت

فرضیه سوم: میان مولفه فرم و کالبد منظر شهری (رنگ، تناسب، وسعت، ابعاد، مقیاس، هویت مکان، حس مکان و...) و احساس امنیت محورهای گردشگری شهر اردبیل ارتباط معناداری وجود دارد.

در این قسمت به ارائه فرضیه H_0 در برابر H_1 و آزمون آن پرداخته می شود. با توجه به این آزمون، sig (سطح معناداری) $0/000$ و از آنجا که این رقم کوچکتر از آلفای مورد نظر ($0/05$) می باشد، دو متغیر مربوطه به صورت خطی وابسته هستند و به عبارتی فرض H_0 رد و فرضیه پژوهش تأیید می شود. ضریب همبستگی نیز $0/798$ می باشد که یک همبستگی بالایی را نشان می دهند. بنابراین، با توجه به فرضیه مورد نظر، می توان نتیجه گرفت که میان احساس امنیت و مولفه فرم و کالبد منظر شهری ارتباط مستقیمی وجود دارد. جدول (۱۲) نتایج این آزمون ها را نشان می دهد.

جدول شماره ۱۳: آزمون پیرسون فرضیه سوم از دیدگاه پاسخگویان

نام متغیر		احساس امنیت محورهای گردشگری	مولفه فرم و کالبد منظر شهری
احساس امنیت محورهای گردشگری	شدت همبستگی پیرسون	۱	$0/798$
	Sig	$0/000$	$0/000$
	N	۳۳۰	۳۳۰
مولفه فرم و کالبد منظر شهری	شدت همبستگی پیرسون	$0/798$	۱
	Sig	$0/000$	$0/000$
	N	۳۳۰	۳۳۰

منبع: یافته های تحقیق

در این پژوهش برای تحلیل دو متغیر احساس امنیت و مولفه فرم و کالبد منظر شهری از رگرسیون خطی از نوع قدم به قدم، هم استفاده شده است. با توجه به رگرسیون فرضیه، ضریب تعیین بین دو متغیر فرضیه ۶۴ درصد است؛ یعنی توجه به مولفه فرم و کالبد منظر شهری به میزان ۶۴ درصد تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته (احساس امنیت در محورهای گردشگری اردبیل) را پیش بینی می کند.

جدول شماره ۱۴: ضریب همبستگی و ضریب تعیین رگرسیون

خطای معیار میانگین	ضریب تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی
۰/۳۲۴۷	۰/۶۲۱	۰/۶۴۱	۰/۷۹۸

a. پیش بینی کننده: مولفه فرم و کالبد منظر شهری

جدول تحلیل واریانس رگرسیون یا ANOVA (۱۴) که مقبولیت مدل را از منظر آماری بررسی می کند نیز خطی بودن رابطه بین دو متغیر احساس امنیت و مولفه فرم و کالبد منظر شهری را تایید می کند، زیرا Sig کمتر از ۵ درصد است. مقبولیت مدل نیز براساس تحلیل واریانس نشان دهنده معنی داری قابل قبول می باشد که میزان sig از میزان آلفا کمتر بوده، بنابراین مورد تایید می باشد.

جدول شماره ۱۵: تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) پاسخگویان

سطح معنی داری	توزیع F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	رگرسیون باقی مانده کل
۰/۰۰۰	۲۶۹/۳۱۰	۳۱/۶۸۱	۱	۳۱/۶۸۱	

b. متغیر وابسته: احساس امنیت؛ a. پیش بینی کننده: مولفه فرم و کالبد منظر شهری با توجه به جدول (۱۴-۵) رابطه معنادار این دو متغیر با سطح معناداری ۰/۰۰۰ تأیید می شود که ضریب استاندارد شده (ضریب Beta) آن نیز ۰/۷۹۸ می باشد که نشان می دهد به ازای هر واحد تغییری در متغیر مستقل، ۰/۷۹ در متغیر وابسته تغییر ایجاد می شود. تاثیرات متغیرها نشان می دهد که تاثیر متغیر عامل بر متغیر تابع نیز با ۷۹ درصد قابل سنجش می باشد که این امر نشان دهنده این مورد است که با تغییر مولفه فرم و کالبد منظر شهری در محورهای گردشگری اردبیل به عنوان متغیر تاثیرگذار به میزان ۷۹ درصد سطوح ارتقای احساس امنیت دچار تغییر می شود.

جدول شماره ۱۶: تحلیل رگرسیون a فرضیه سوم

Sig	t	ضریب استاندارد نشده		مدل رگرسیون
		Beta	خطای معیار	
۰/۰۰۰	۱۶/۳۵۵	۰/۷۹۸	۰/۰۵۴	مولفه فرم و کالبد منظر شهری

a. متغیر وابسته: ارتقای احساس امنیت

جدول شماره ۱۷: نتایج مربوط به آزمون فرضیات پژوهش

نتیجه	سطح معناداری	نوع آزمون	فرضیات
تایید	۰/۰۰۰	پیرسون رگرسیون خطی قدم به قدم	به نظر می رسد میان مولفه های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
تایید	۰/۰۰۰	پیرسون رگرسیون خطی قدم به قدم	میان راهکارها و راهبردهای سنجش احساس امنیت و فرم و کالبد فضاهای محیط شهری در محورهای گردشگری شهر اردبیل رابطه معناداری وجود دارد.
تایید	۰/۰۰۰	پیرسون رگرسیون خطی قدم به قدم	میان مولفه فرم و کالبد منظر شهری (رنگ، تناسب، وسعت، ابعاد، مقیاس، هویت مکان، حس مکان و ...) و احساس امنیت محورهای گردشگری شهر اردبیل ارتباط معناداری وجود دارد.

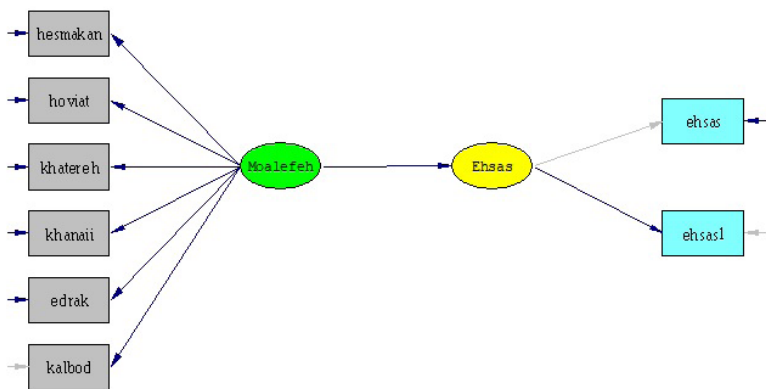
منبع: یافته های تحقیق

تحلیل در معادلات ساختاری لیزرل

در این بخش به بررسی و آزمون رابطه معناداری متغیرها و ارتباط آنها در برنامه معادلات ساختاری لیزرل پرداخته می شود. برنامه لیزرل به منظور تخمین و آزمون مدل های معادلات ساختاری و بررسی و تحلیل روابط خطی بین متغیرهای پنهان و متغیرهای مشاهده ای به کار می رود. این برنامه، همبستگی و کوواریانس های بین متغیرهای مشاهده ای را برای تخمین مقادیر بارهای عاملی، واریانس ها و خطاهای متغیرهای پنهان مورد استفاده قرار می دهد؛ به عبارت دیگر، لیزرل روشی است

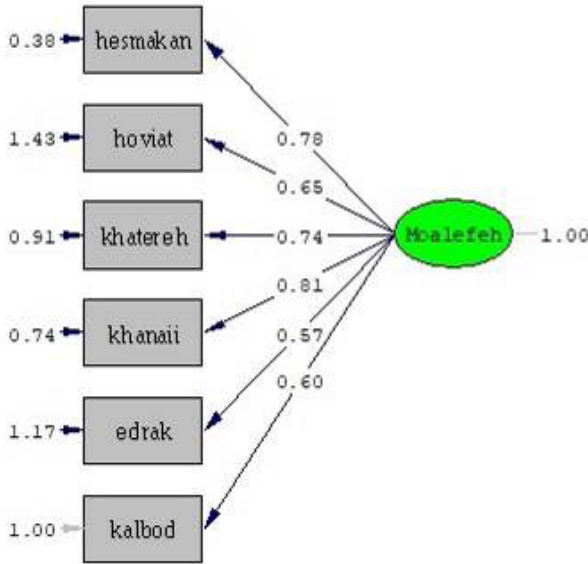
Archive of SID

که قادر است قصور برنامه‌های نرم افزاری دیگر و هم چنین خطاها و ملاحظات پیچیده علی موجود در بین متغیرها را مورد توجه قرار دهد. محقق با کمک این نرم افزار قادر است از متغیرهای مشاهده شده و همچنین از متغیرهای پنهان به طور همزمان استفاده کند. در واقع روش لیزرل برای پاسخ به نیاز مدلهایی طراحی شده است که دارای متغیرهای پنهان، روابط علی پیچیده و متقابل و خطای اندازه گیری است. همچنان که در شکل ذیل مشاهده می شود متغیر مولفه های سنجش احساس امنیت در محورهای گردشگری اردبیل که در شکل به رنگ سبز نشان داده شده است متغیرهای مستقل و احساس امنیت که به رنگ زرد نشان داده می شود متغیر وابسته در پژوهش حاضر می باشد، بنابراین در ابتدا اقدام به ارائه مدل مفهومی و نحوه ارتباط مولفه های متغیرها و همچنین رابطه متغیرها با همدیگر پرداخته شده است که در اشکال زیر نشان داده شده است.

شکل شماره ۶: مدل مفهومی پژوهش با استفاده از نرم افزار لیزرل

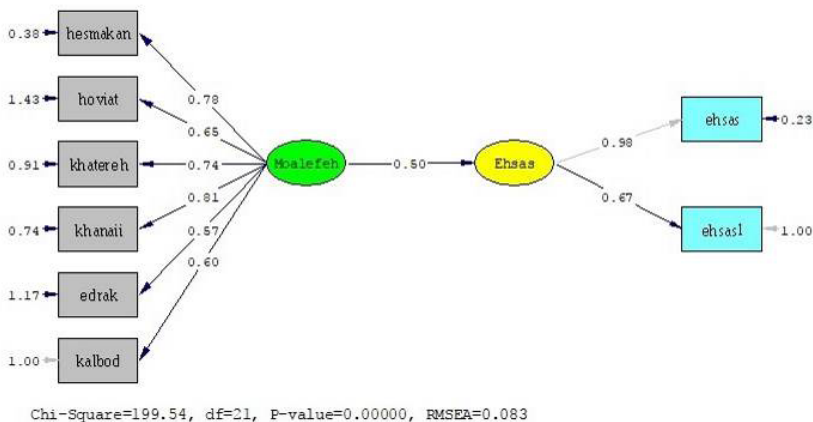
Chi-Square=199.54, df=21, P-value=0.00000, RMSEA=0.081

شکل شماره ۷: رابطه مولفه های متغیرهای مستقل در نرم افزار

سپس در محیط نرم افزار بر اساس داده های پرسشنامه که در نرم افزار SPSS تهیه گردیده است، اقدام به محاسبه روابط بین متغیرها پرداخته شده است. همچنانکه در شکل زیر مشاهده می شود مولفه های جمعی تاثیر زیادی بر احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل دارد از نظر مولفه های متغیرهای مستقل نیز مولفه خوانایی با ۸۱ درصد بیشترین رابطه و تاثیر داشته است و همچنین مولفه ادراک عمومی و لذت بصری کمترین رابطه معناداری را با ۵۷ درصد دارا می باشد. همچنین اعداد سمت چپ مولفه ها میزان خطای حاصل روابط مولفه ها و متغیرها را نشان می دهد که برای متغیر مستقل مولفه های احساس امنیت در محورهای گردشگری مولفه خاطره انگیزی بیشترین خطا یعنی کمترین تاثیر را داشته است. همچنین در بین مولفه های متغیر وابسته رابطه همبستگی نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می گردد تمامی مولفه ها رابطه معناداری را با متغیرها نشان می دهند. علاوه بر این ارزش احتمالی که در محاسبه ذیل به صورت ۰/۰۰۰ نشان داده شده است، معناداری متغیرها را نشان می دهد. علاوه بر موارد مذکور شاخص خطای مجموع مجذورات میانگین (RMSEA) که برآزش مدل را نشان می دهد

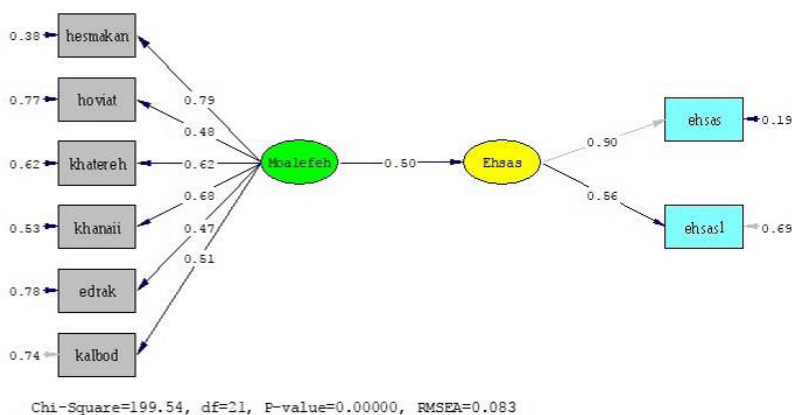
Archive of SID

بایستی کمتر از ۰/۱ باشد، در این محاسبه نیز ۰/۰۸۳ برآورد گردیده است که نشان دهنده خطای کمتری در محاسبه و داده‌های پژوهش می‌باشد و برآزش بالای مدل را ارائه می‌نماید.

شکل شماره ۸: تخمین اولیه رابطه معناداری متغیرها و مولفه‌های آنها با استفاده از نرم افزار لیزرل

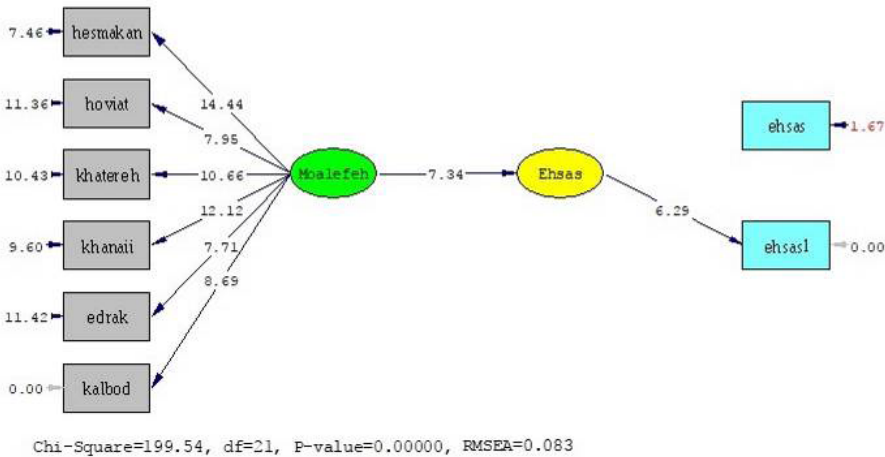
در شکل زیر که رابطه استاندارد شده متغیرها را نشان می‌دهد ملاحظه می‌گردد که رابطه معناداری زیادی بین مولفه‌های متغیرها وجود دارد. همچنین نشان داده می‌شود.

شکل شماره ۹: رابطه استاندارد شده متغیرها در نرم افزار

شکل زیر که محاسبه بارهای عاملی را نشان می‌دهد. بارهای عاملی میزان

صحیح ضرایب را نشان می دهد و هرچه این ضرایب نادرست باشد در محیط نرم افزار به شکل قرمز در می آید و این امر نشان دهنده معناداری کمتر بین متغیرها و مولفه ها می باشد. در محاسبه ذیل همانطور که مشاهده می شود، رابطه مولفه ها با متغیرها در هر دو نوع متغیر بسیار مناسب می باشد و همچنین رابطه متغیر مستقل با متغیر وابسته نیز بسیار مناسب می باشد.

شکل شماره ۱۰: تحلیل بار عاملی *T-Value* در نرم افزار لیزرل

نتیجه گیری

امنیت به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان (طبق نظر مازلو) و شهروندان در ساختارهای شهری به شمار می رود و از اهمیت ویژه ای برخوردار است، چرا که در برگیرنده آرامش و آسایش محیطی برای سکونت و زندگی شهروندان و به ویژه برای گردشگران که جهت آرامش و تفریح و بازدید به شهر می آیند، می باشد. در این بین، جاذبه های گردشگری به عنوان یکی از مولفه های اصلی توسعه گردشگری به مثابه منابع خامی هستند که بهره برداری بهینه از آنها مستلزم توجه به فرایندهای ایجاد ارزش افزوده در آنها از جمله بحث احساس امنیت در محورها و دسترسی های گردشگری در شهرها و مناطق می باشد؛ به عبارت دیگر، آنچه در شهرهای امروز، حیات شهری و زندگی سالم شهروندی را بیش از سایر عوامل موجب می شود، توجه به ابعاد منظر شهری در طرح های شهری است. بدین منظور پژوهش مد نظر در

Archive of SID

شهر اردبیل به عنوان یکی از مهم ترین شهرهای گردشگر پذیر استان اردبیل مورد لحاظ قرار گرفت. جهت بررسی تاثیر منظر شهری خاصه مولفه‌ها و معیارهای تاثیر گذار شاخص ۶ گانه سنجش احساس امنیت براساس منظر در محورهای گردشگری استفاده گردید که به نظر کاملترین شاخص در مطالعات انجام گرفته می باشد. نتایج نشان داد که میان مولفه‌های تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل با میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد و طبق بررسی های به عمل آمده، مشخص گردید که دو متغیر مربوطه به صورت خطی وابسته هستند. ضریب همبستگی نیز $0/823$ می باشد که همبستگی بالایی را نشان می دهند. بنابراین، با توجه به فرضیه مورد نظر، می توان نتیجه گرفت که میان تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل با شاخص های زیر مجموعه آن و احساس امنیت ارتباط معناداری وجود دارد. هم چنین با توجه به رگرسیون فرضیه، ضریب تعیین بین دو متغیر فرضیه ۶۸ درصد است؛ یعنی افزایش میزان تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری ۶۸ درصد تغییرات ایجاد شده در متغیر وابسته (احساس امنیت) را پیش بینی می کند؛ به عبارت دیگر این امر نشان دهنده آن است از نظر پاسخگویان تنها ۶۸ درصد تغییر در میزان مولفه تغییرات کالبدی در محورهای گردشگری شهر اردبیل در امور مربوط به شهر توسط شاخص احساس امنیت قابل پیش بینی می باشد. در فرضیه دوم که میان راه کارها و راهبردهای سنجش احساس امنیت و فرم و کالبد فضاهای محیط شهری در محورهای گردشگری شهر اردبیل رابطه معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی $0/768$ می باشد که یک همبستگی تقریباً بالایی را نشان می دهند. رابطه معنادار این دو متغیر با سطح معناداری $0/000$ تأیید می شود که ضریب استاندارد شده (ضریب Beta) آن نیز $0/768$ می باشد که نشان می دهد به ازای هر واحد تغییری در متغیر مستقل، $0/76$ در متغیر وابسته تغییر ایجاد می شود. تاثیرات متغیرها نشان می دهد که تاثیر متغیر عامل بر متغیر تابع نیز با ۷۶ درصد قابل سنجش می باشد که این امر نشان دهنده این مورد است که با تغییر عوامل توجه به فرم در منظر شهری به عنوان متغیر تاثیرگذار به میزان ۷۶ درصد سطوح راهبردهای سنجش احساس امنیت دچار نوسان می شود. در نهایت در فرضیه سوم که میان مولفه فرم و کالبد منظر شهری (رنگ، تناسب، وسعت، ابعاد، مقیاس، هویت مکان، حس مکان و...) و احساس امنیت محورهای گردشگری

شهر اردبیل ارتباط معناداری وجود دارد. دو متغیر مربوطه به صورت خطی وابسته هستند و به عبارتی فرض H_0 رد و فرضیه پژوهش تأیید می شود. ضریب همبستگی نیز $0/798$ می باشد که همبستگی بالایی را نشان می دهند. ضریب استاندارد شده (ضریب Beta) آن نیز $0/798$ می باشد که نشان می دهد به ازای هر واحد تغییری در متغیر مستقل، $0/79$ در متغیر وابسته تغییر ایجاد می شود. تاثیرات متغیرها نشان می دهد که تاثیر متغیر عامل بر متغیر تابع نیز با 79 درصد قابل سنجش می باشد که این امر نشان دهنده این مورد است که با تغییر مولفه فرم و کالبد منظر شهری در محورهای گردشگری اردبیل به عنوان متغیر تاثیرگذار به میزان 79 درصد سطوح ارتقای احساس امنیت دچار تغییر می شود.

پیشنهادها

با توجه به اهمیت منظر شهری در توسعه گردشگری شهرهای گردشگر پذیر و به ویژه اهتام ویژه به محورهای گردشگری به عنوان رکنی اساسی در توجه به مقوله توسعه گردشگری و تاثیر آن بر مقوله احساس امنیت به عنوان یکی از مهم ترین نیازهای انسانی و به لحاظ توجه به مقوله اجرایی بودن پژوهش مورد نظر پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می گردد:

- تلاش در راستای ایجاد محیط شهری سالم و ایمن از طریق انجام خدمات شهری با مشارکت همه جانبه پلیس های تخصصی در سطح شهر اردبیل و مناظر محورهای گردشگری اردبیل؛
- تقویت وضع و اجرایی نمودن قوانین، مقررات و ضوابط طراحی مناظر شهری در محورهای اصلی گردشگر پذیر با نظارت پلیس های تخصصی جهت توجه به نیازهای انسانی شهروندان و گردشگران؛
- ساماندهی ایمنی معابر و تقاطع ها با رویکرد انتظامی و تلفیق آنها با مناظر و فضاهای سبز شهر اردبیل جهت لذت بصری گردشگران از طریق حرکت و تردد در محورهای گردشگری برای تقویت احساس امنیت؛
- منظر سازی با استفاده از فضاهای سبز طبیعی در معابر و فضاهای عمومی در سطح شهر با رویکرد توجه به ارتقاء احساس امنیت در محورهای گردشگری شهر اردبیل با لحاظ پراکنش نابه هنجاری و ناامنی فضاهای شهری؛
- بهره برداری از تخصص های ویژه نیروی انتظامی در راستای تعیین و بهره برداری

Archive of SID

از رنگ‌های آرام بخش در کف و دیوارهای شهری با تاکید بر مولفه‌های احساس امنیت؛

■ ارائه و تقدیم تنوع و گوناگونی به مناظر شهری از طریق تنوع و کاربردهای رنگ آمیزی در راستای ایجاد تعلق مکانی به شهروندان و گردشگران بهره بردار از محورهای گردشگری شهر اردبیل؛

■ انتظامی نمودن و توجه به علائم و تابلوها در مناظر و مکانهای عمومی شهر اردبیل در جهت خوانایی و وضوح مناظر در محورهای گردشگری شهر اردبیل در راستای تقویت احساس امنیت؛

■ تامین مبلمان‌های مناسب برای مناظر شهری با توجه به نیازهای انسانی جهت ایجاد تعلق گردشگران در محورهای گردشگرپذیر شهر اردبیل؛

■ رسیدگی مرتب به فضاهای سبز با توجه به وضعیت اقلیمی شهر اردبیل در راستای حفظ سرزندگی این فضاها در جهت ارتقاء احساس امنیت با رویکرد توجه ویژه به محورهای گردشگری؛

- ۲۲۵ ادیبی سعدی نژاد، فاطمه و آزاده عظیمی، (۱۳۹۰)، تبیین امنیت در محیط شهری بر مبنای پارامترهای کالبدی و طراحی (موردی: شهر بابلسر)، فصلنامه آمایش محیط، سال چهارم، شماره ۱۵.
- استانداری اردبیل، واحد آمار و اطلاعات، ۱۳۸۹.
- اسمعیلی و خداداد (۱۳۹۴)، در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان در پارک‌های شهری مطالعه موردی پارک شهر گرگان، به این نتیجه رسیده که فضاهای سبز و پارک‌های شهری از عوامل موثر بر پایداری اجتماعی شهرها بوده و طراحی آن به طور مطلوب می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء احساس امنیت شهروندان داشته باشد.
- بحرینی، سید حسین، (۱۳۷۷)، فرایند طراحی شهری، دانشگاه تهران، تهران.
- بیات، بهرام، (۱۳۸۷)، «تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی، نامه علوم اجتماعی، ش ۱۶، پیاپی ۳۵، ص ۱۱۵-۱۳۲.
- بییر، آن. آر، کاترین، هیگینز، (۱۳۸۱)، برنامه ریزی محیطی برای توسعه زمین، ترجمه سید حسین بحرینی و کیوان کریمی، انتشارات دانشگاه تهران.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۸)، سیر اندیشه‌ها در شهرسازی ۳ از فضا تا مکان، جلد سوم، انتشارات شهیدی، تهران.
- پاکزاد، جهان‌شاه، (۱۳۸۵)، سیمای شهر: آنچه کوین لینچ از آن می‌فهمید، فصلنامه آبادی، سال شانزدهم، شماره ۵۳، صص ۲۶-۲۰.
- پانته آبوتراب، سارا و حسین فتوت رودسری (۱۳۸۵)، "اطلس ژئوتوریسم استان اردبیل"، پایگاه ملی داده‌های علوم زمین کشور.
- تاینکس، فرن، (۱۳۸۸)، فضا، شهر و نظریه‌های اجتماعی، ترجمه حمید رضا پارسی و ارزو افلاطونی، انتشارات دانشگاه تهران.
- تقوایی، مسعود و همکاران، (۱۳۹۰)، بررسی نقش نورپردازی در توسعه گردشگری شهری، مطالعه موردی: شهر اصفهان، نشریه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال دوم، شماره ۸، صص ۱۸-۱.
- تولایی، سیمین، (۱۳۸۶)، مروری بر صنعت گردشگری، تهران، انتشارات دانشگاه تربیت معلم، چاپ اول.

Archive of SID

- حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۸۴) روش تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت، چاپ یازدهم.
- خاکی، غلامرضا، (۱۳۸۷)، روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی. تهران: بازتاب. چاپ چهارم.
- داندیس، دونیس، (۱۳۶۸)، مبادی سواد بصری، ترجمه مسعود سپهر، انتشارات سروش، تهران.
- دواس، دی، ای، (۱۳۷۶)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی.
- رضا زاده، راضیه، (۱۳۸۲)، شاخص های امن در فضاهای شهری، مجله شهرداری ها، سال چهارم، شماره چهل و یکم.
- رفیعی زاد، ناصر (۱۳۸۴) فرایند اجتماعی - فضایی هویت شهر، مجله آبادی، سال پانزدهم، شماره ۴۸.
- رفیعیان، محسن و همکاران، (۱۳۹۱)، ارزیابی احساس امنیت شهروندان با رویکرد منظر شهری (نمونه موردی محله اوین)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، شماره هشتم.
- سلطانی، علی، نامداریان، احمد علی، (۱۳۸۹)، بررسی تاثیر نیروهای مختلف در شکل گیری فضای شهری، کتاب ماه هنر، ش ۱۴۲، ص ۳۸ - ۴۵.
- طیبی فر، مهسا، (۱۳۸۵)، نظرگاه طبیعی، بام شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد معماری منظر، دانشگاه تهران، تهران.
- فلاحت، محمد صادق، (۱۳۸۵)، مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده آنف مجله هنرهای زیبا، شماره بیست و ششم، ۶۶-۵۷.
- قاسمی اصفهانی، مروارید، (۱۳۸۳)، اهل کجا هستیم؟ هویت بخشی به بافت های مسکونی، انتشارات روزنه، تهران.
- کریمی مشاور، مهرداد، سجازاده، حسن و سلمان وحدت، (۱۳۹۴)، سنجش اولویت های خوانش منظر فضاهای شهری از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: میدان های شهری همدان)، مجله باغ نظر، شماره ۳۷، سال دوازدهم.
- لطفی صدیقه، مراد نژاد آنا، بردی رحیم، واحدی حیدر (۱۳۹۴)، ارزیابی مولفه های کالبدی فضاهای عمومی و تاثیر آن در احساس امنیت شهروندان

- بابلسر، پژوهش های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ش ۱، ص ۱۳۱-۱۵۲.
- لینچ، کوین، (۱۳۷۲)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
  - مدنی پور، علی (۱۳۸۴) طراحی فضای شهری: نگرشی بر فرایند اجتماعی و مکانی، ترجمه فرهاد مرتضایی، انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، تهران.
  - مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، (۱۳۹۱)، رنگ در شهر، انتشارات مدیریت فناوری و اطلاعات مرکز اسناد شهرداری تهران.
  - مهندسین مشاورین پارس آریان راود، ۱۳۹۲.
  - نوربرگ، شولتز، کریستیان، (۱۳۸۲)، معماری، معنا و مکان، ترجمه ویدا نوروزی برازجانی، انتشارات جام جهان، تهران.
  - نیومن، اسکار، (۱۳۸۷)، خلق فضاهای قابل دفاع، مترجم فائزه رواقی و کاوه صابر، انتشارات طحان، تهران.
  - هزارجریبی، جعفر، (۱۳۹۰)، احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۲، شماره ۲.
  - یوسفی، علی و همکاران، (۱۳۹۳)، منظر شهری، ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تاکید بر مولفه های شهر اسلامی، مشهد مقدس.
  - Adams, J. W. & Sierra, K. (2009). Foreword, In *Eco Cities: Ecological Cities as Economic Cities (Conference Edition)*, Hiroaki Suzuki, Arish Dastur, Sebastian Moffatt, Nanae Yabuki. Washington DC: The World Bank.
  - Boyle, Julie & dr Findlay, Catherine and forsyth, leslie (2001), an investigation into women's perception of fear and the design of the urban environment, open space, Edinburgh college of art, school of architecture, tourism management, p16-5, London.
  - Foster, S. Knuiman, M. Villanueva, K. Wood, L. Christian, H. GilesCorti, B. (2014). "Does walkable neighbourhood design influence the association between objective crime and walking?"

- Hiller, B. , & Sahbaz. O. (2008). An evidence based approach to crime and urban design. Bartlett School of Graduate Studies, University College London
- Newman, O. (1973), "Defensible Space People and Design in the Violent City", Architectural Press, London
- proshunsky, H. M. (1978), The city and self- identity, Environment and Bihavior,169-147 .10.
- Reis, A. Portella, A. Bennett, J. and Lay, M. (2003) "Accessibility and security Syntatic and perce ptual analysis in two low income housing estates". 4 th international Space syntax symposium. London.
- Schneider, R, H. Kitchen,T. (2013). " Putting Crime Prevention Through Environmental Design into Practice via Planning Systems: A Comparison of Experience in the US and UK"Built Environment, Volume 39, Number 1, March 2013, pp. 22)930), Publisher: Alexandrine Press.
- Steel, fritz (1981), The sense of place, CBE publish-ing, Company, boston.
- Twigger- Ross, clarel, l uzzell, David, (1996) «place and identity procces», jurnal of Environmental psy-chology, NO. 16. PP. -205 220.
- Weaver, David and O ppermann,)2000(, Tourism Management, Wiley.

